

MARCIN DZIEDZIC

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Katedra Turystyki

ORCID [0000-0002-1370-1936](https://orcid.org/0000-0002-1370-1936)

Zygmunt Wielowiejski, *Historia fotografii w Opolu w latach 1839–1860*, Opole: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smółki w Opolu, 2019, ss. 27, ill.

Zygmunt Wielowiejski jest kolekcjonerem i znanym badaczem dziejów fotografii na Śląsku. W ostatnim czasie opublikował pracę poświęconą Nysie¹, a wcześniej wrocławskiej fotografii². Recenzowana książka została wydana w formacie A-4 i z tego względu ma niewielką objętość. Poświęcona jest początkowemu okresowi dziejów fotografii, którego ramy czasowe – według większości badaczy – zamykają się latami 1839–1860. Dominowali wówczas fotografowie wędrowni, którzy w poszukiwaniu klientów przemieszczali się od miasta do miasta, zatrzymując się w nich na okres od kilku dni do kilku tygodni. W recenzowanej publikacji omawia Autor wczesne techniki fotograficzne, takie jak: dagerotypia, heliografia, kalotypia i panotypia oraz prezentuje – chronologicznie – informacje o fotografach przybywających od 1843 r. do Opolą (s. 3–21). Książka jest bogato ilustrowana reprodukcjami dagerotypów, dawnych fotografii, aparatów fotograficznych i ogłoszeń prasowych informujących o działalności fotografów. Brakuje w niej fotografii z omawianego okresu wykonanych w Opolu. Nie jest to jednak wina Autora, ponieważ takich zdjęć dotychczas nie odnaleziono. Reprodukowane są za to dwa dagerotypy związane z Opolem, ale wykonane w innych miastach.

Kolejne strony książki zajmuje „Alfabetyczny słownik dagerotypistów i fotografów działających w Opolu w latach 1839–1860” zawierający 17 biogramów (s. 23–25). Najciekawszy i najobszerniejszy jest niewątpliwie biogram Carla

¹ Zygmunt Wielowiejski, *Historia fotografii w Nysie w latach 1839–1939*, Opole 2018.

² *Idem*, Hermann Krone i inni. *Wrocław na fotografii 1840–1900*, Wrocław 2014.

Juliusa Schlegla. Autor na podstawie opublikowanego rok wcześniej w Niemczech artykułu informuje, że Schlegel jest identyczny z wędrownym dagerotypistą Jakobem Schlesingerem, który nowe nazwisko otrzymał po przyjęciu chrztu w obrządku ewangelickim. Był on drugim mężem dagerotypistki Jenny Biow, która urodziła się we Wrocławiu. Później wraz z bratem zamieszkała w Hamburgu, ale przyjeżdżała pracować na Śląsku. Biogram Schlegla, w recenzowanej pracy, urywa się w 1873 r., gdy prowadził atelier w Libercu. Wiadomo, że w latach 1877–1883 fotograf ten miał zakład w Gotha. Tych ustaleń Autor nie mógł jednak wprowadzić, ponieważ zawierające je publikacja ukazała się w tym samym czasie co jego książka³.

W publikacji Wielowiejskiego poprawki i uzupełnienia można wnieść do kilku biogramów. Wielu fotografów zwłaszcza w początkowym okresie było także malarzami. Zazwyczaj nie wiadomo, czy chodzi o artystów-malarzy czy malarzy pokojowych. W przypadku Carla Axmanna wiemy, że był on artystą i wystawiał swoje obrazy⁴. Autor błędnie twierdzi, że zmarł on w 1884 lub 1885 r., tymczasem z akt metrykalnych wynika, że Carl Johann Theodor Axmann urodził się 4 I 1814 r. we Wrocławiu jako syn malarza z Nysy Johanna Axmanna i jego żony Elisabeth z domu Scholz. Zmarł zaś w nocy z 19 na 20 VI 1882 r. we Wrocławiu⁵. Eduard Peters zmarł 25 VII 1881 r. we wsi Osobowice, która wówczas nie leżała jeszcze w granicach Wrocławia, o czym zresztą Autor nadmienia. W tej sytuacji nie ma potrzeby dodawać, że fotografa brak na listach zgonów zamieszczanych na łamach „Breslauer Anzeiger”, dotyczą one bowiem tylko Wrocławia, a nie okolicznych miejscowości. Zachowany akt zgonu pozwala uzupełnić podane w książce informacje o dacie i miejsce urodzenia. Eduard Peters urodził się 18 VIII 1803 r. w Berlinie jako syn zegarmistrza. Poślubił Charlotte Kunitz, która zmarła przed nim. Miał syna Eduarda, który był sekretarzem Wydziału Prowincjonalnego we Wrocławiu⁶. Zdaniem Wielowiejskiego Curt Sauer (lub Saur) był właścicielem salonu stereoskopowego, który pokazywał publiczności w Nysie (1858) i Opolu (1859). Do

³ Marcin Dziedzic, *Fotografowie z powiatu żąbkowickiego do 1945 r.*, Żąbkowice Śląskie 2019, s. 71.

⁴ Joanna Lubos-Kozieł, „Wiarą tchnące obrazy”. *Studia z dziejów malarstwa religijnego na Śląsku w XIX wieku*, Wrocław 2004, s. 282–283.

⁵ Archiwum Państwowe we Wrocławiu (dalej: AP Wr.), Składnica Ewangelickich Ksiąg Metrykalnych (dalej: EKM), Parafia św. Marii Magdaleny we Wrocławiu, księga chrztów, sygn. 13, nr 12, księga pogrzbów, sygn. 110, 1882 r., nr 348, s. 275; USC we Wrocławiu II, Zgony 1882, nr 2051.

⁶ AP Wr., USC we Wrocławiu-Powiecie, Zgony 1881, nr 447.

tej krótkiej listy można dodać jeszcze Oleśnicę w 1859 r.⁷ Autor twierdzi, że miał on później atelier w Świdnicy (ok. 1891–1894), a na przełomie wieków w Zabrze i filię w Rudzie Śląskiej. Tymczasem osoba ogłaszająca się w latach 1858–1859 podpisywała się C. Sauer. Utożsamienie jej z fotografem Curtem Saurem nastąpiło zapewne na podstawie pełnego imienia znanego ze zdjęć. Działający w Opolu C. Saur to Carl Saur, ojciec Curta. Wiadomo o nim, że najpewniej pracował w Berlinie, gdzie urodził się jego syn 15 VIII 1864 r., a następnie miał atelier w Oschatz w Saksonii. Zmarł w Collm w Saksonii najpóźniej w 1890 r., gdyż 16 października tego roku wdowa i syn sprzedali zakład w Oschatz⁸. Biogram malarza i fotografa Carla Steckbauera nie zawiera jego dat życia. Z ksiąg metrykalnych wiadomo, że ożenił się w 1853 r. i miał wówczas 24 lata⁹. Autor podaje, że w swoich fotograficznych podróżach odwiedził Opole, Lubliniec i Strzelin. Do tej listy można jeszcze dodać Chobienie¹⁰.

Mimo zgłoszonych poprawek i uzupełnień, recenzowaną publikację należy ocenić pozytywnie. W przystępny sposób przybliży ona początki fotografii w Opolu. Należy mieć nadzieję, że Autor będzie kontynuował swoją pracę i w przyszłości ukazały się kolejne części dziejów opolskiej fotografii.

⁷ Marek Nienałtowski, Bogusław Szybkowski, *Historia fotografii w Oleśnicy 1839–1944*, Opole 2016, s. 31.

⁸ AP Wr., USC w Świdnicy, Małżeństwa 1893, nr 42; Roland Ruminski, *Der Werdegang des Berufsfotografen Hermann Koczyk von 1870 bis 1945*, „Photo-Antiquaria”, 2018, 136, s. 10.

⁹ AP Wr., EKM, Parafia św. Marii Magdaleny, księga ślubów, sygn. 83, 1853 r., nr 21, s. 27

¹⁰ „Steinauer Kreisblatt”, nr 99 z 17 XII 1859, s. 398.